

شورای عالی حوزه علمیه قم

مدرسه علمیه فاطمه الزهراء (سلام الله عليها)

شهرستان خمینی شهر

عنوان مقاله:

ابعاد آزادی انسان از منظر قرآن و حدیث

(با تأکید بر نقد شباهات)

استاد راهنما:

استاد ابراهیم رضایی

مؤلفان:

مهری کرمی

البه صالحی

ضرورت این پژوهش به جهت رفع شباهتی است که به بزرگترین منبع مسلمانان یعنی قرآن وارد می‌آورند و سعی در سست کردن مفاهیم آن جهت رسیدن به آزادی ای که خود معنا کرده‌اند، دارند. از این رو مفهوم حقیقی آزادی و ابعاد آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و سعی در پاسخ دادن به شباهتی است که در رابطه با این موضوع به آیات مرتبط در قرآن وارد کرده‌اند. در این راستا با مراجعه به آیات مرتبط، کتاب‌های تفسیری و روایی، شباهت وارد شده بر این موضوع بررسی خواهد شد. در این پژوهش ابتدا به تعریفی از بعد مورد بررسی، پرداخته شده است و سپس سعی در جمع آوری آیات و روایات مرتبط شده و در آخر به برخی شباهت وارد آمده بر این دو بعد پاسخ داده شده است.

آنچه به نظر می‌رسد اینکه در هر قسمت اکثر شباهه‌های وارد شده به علت عدم توجه به معنای دقیق لغت، سیاق آیات و یا تعمد در برداشت شخصی باعث شده است تا مفهومی را به آن آیه و یا واژه متصل کنند تا برداشتی شباهت برانگیز را به ذهن برسانند و گامی جهت سست کردن اعتقادات دینی باشد.

کلید واژه‌ها: قرآن، سنت، تفسیر موضوعی، آزادی، شباهت

فهرست مطالب:

صفحه

عنوان:

۱----- مقدمه

۱----- مفهوم شناسی

۱----- آزادی

۲----- حریت

۳----- اختیار

۳----- قلمرو آیات و احادیث

۴----- پیشینه

۴----- پیشینه موضوع

۴----- پیشینه پژوهش

۵----- مقاله ها

۶----- الف) آزادی اندیشه و عقیده

۶----- ۱. تعریف آزادی اندیشه و عقیده

۸----- ۲. آزادی اندیشه در قرآن

۱۳----- ۳. آزادی اندیشه در روایات

۱۵

ب) آزادی بیان

۱. تعزیف آزادی بیان

۲. ضرورت آزادی بیان

۳. آزادی بیان در قرآن

۴. قرآن مصدقی برای آزادی بیان

۵. اشارات قرآن به آزادی بیان

۶. امر به معروف و نهی از منکر

۷. مشورت

۸. نهی از کتمان حق

۹. جدال احسن

۱۰. گرینش بهترین

۱۱. برهان طلبی

۱۲. آزادی بیان در روایات

۱۳. شبهات آزادی بیان

۱۴. ایجاد گمراهی در آزادی

- ۳۸-----۲-۵. آسیب پذیری جامعه در آزادی بیان
- ۳۹-----۳-۵. منوعیت کتب ضاله در فقه اسلامی
- ۴۰-----ج) آزادی در پوشش
- ۴۰-----۱. پوشش در لغت
- ۴۰-----۱-۱. پوشش
- ۴۱-----۲-۱. لباس
- ۴۲-----۱-۲-۱. جلباب
- ۴۲-----۱-۲-۲. خمار
- ۴۴-----۲-۳. حجاب
- ۴۵-----۲. حدود آزادی پوشش در قرآن
- ۴۶-----۱-۲-۱. آیه حجاب
- ۴۷-----۱-۲-۲. آیه لزوم پوشش
- ۴۸-----۱-۲-۳. آیات تعیین کننده حدود پوشش
- ۴۸-----۱-۲-۴. آیه خمار
- ۵۰-----۱-۲-۵. آیه جلباب
- ۵۲-----۳. حدود آزادی پوشش در روایات

۳. ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، ۱۳۸۵، دعائیم الاسلام، قم، مؤسسه آل الیت(علیهم السلام).
۴. ابن فارس، احمد بن فارس، ۱۴۰۴ق، معجم مقایيس اللげ، قم، مکتب الاعلام الاسلامی.
۵. ابن منظور، محمد بن مکرم، ۱۴۱۴ق، لسان العرب، بیروت، دار صادر، سوم.
۶. اسحاقی، حسین، ۱۳۸۴، آزادی در اسلام و غرب، قم، مرکز پژوهش های اسلامی.
۷. اکبری، محمد رضا، ۱۳۷۸، حجاب در اثر ما، تهران، پیام آزادی، پنجم.
۸. ایازی، محمد علی، ۱۳۷۹، آزادی در قرآن، تهران، ذکر، اول.
۹. جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۸۸، تسنیم، قم، اسراء، چهارم.
۱۰. _____، ۱۳۷۷، زن در آیینه جلال و جمال، قم، مرکز نشر إسراء، پنجم.
۱۱. جوهری، اسماعیل بن حماد، ۱۳۷۶ق، تاج اللげ و صحاح العربیة، بیروت، دارالعلم للملائین.
۱۲. چراغی، علی، ۱۳۹۳، حجاب و عفاف، ایلام، جوهر حیات.
۱۳. حاج سید جوادی، احمد صدر، ۱۳۹۱، دائرة المعارف تشیع، تهران، مؤسسه انتشارات حکمت، اول.
۱۴. حر عاملی، مهد بن حسن، ۱۴۰۹ق، وسائل الشیعه، قم، آل الیت.
۱۵. _____، ۱۴۲۵ق، اثبات الهداء، مؤسسه الاعلمیللطبعات.
۱۶. حداد عادل، غلامعلی، ۱۳۸۹، فرهنگ برہنگی و برہنگی فرهنگی، تهران، سروش، پنجم.
۱۷. حسینی، ابراهیم، ۱۳۸۹، شخصیت و حقوق زن، قم، دفتر نشر معارف، دوم.
۱۸. حسینی دشتی، مصطفی، ۱۳۹۳، معارف و معاریف، تهران، سپید موی اندیشه، اول.

۱۹. داودی نژاد، مسلم، ۱۳۹۶، رازهای ارتباط با جنس مخالف، قم، مهر دلدار، شانزدهم.
۲۰. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ۱۴۱۲ق، مفردات الفاظ القرآن، بیروت، دارالشامیه.
۲۱. رضایی اصفهانی، محمدعلی، ۱۳۹۲، شباهت روز آمد، قم، پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، اول.
۲۲. زمخشri، محمود بن عمر، ۱۴۰۷ق، الكشاف، بیروت، دارالكتب العربی، سوم.
۲۳. شبر، عبدالله، مترجم محمدرضا جباران، ۱۳۹۱، اخلاق، هجرت، ۱۹.
۲۴. صادقی تهرانی، محمد، ۱۳۶۵، الفرقان فی تفسیر القرآن بالقرآن، قم، انتشارات فرهنگ اسلامی.
۲۵. صدر، رضا، ۱۳۸۶، زن و آزادی، قم، مؤسسه بوستان کتاب، پنجم.
۲۶. طباطبائی، محمدحسین، المیزان فی التفسیر القرآن، قم انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمی قم، پنجم.
۲۷. طبرسی، حسن بن فضل، ۱۳۷۰، مکارم الاخلاق، قم، الشریف الرضی.
۲۸. طبرسی، فضل بن حسن، ۱۳۷۲، مجتمع البیان فی التفسیر القرآن، تهران، انتشارات ناصر خسرو، سوم.
۲۹. طریحی، فخرالدین بن محمد، ۱۳۷۵، مجتمع البحرين، تهران، مرتضوی، سوم.
۳۰. طیب، مهدی، ۱۳۷۸، حجاب و حقوق زن در ترازوی اندیشه و ایمان، تهران، سفینه.
۳۱. غلامی، علی، ۱۳۹۱، مسئله حجاب در جمهوری اسلامی ایران، تهران، دانشگاه امام صادق (علیه السلام).
۳۲. فاضل لنکرانی، محمد جواد، ۱۳۹۵، حجاب و نظام اسلامی، قم، مرکز فقهی ائمه اطهار(علیهم السلام)، دوم.
۳۳. فتاحی زاده، فتحیه، ۱۳۸۵، حجاب از دیدگاه قرآن و سنت، قم، دفتر تبلیغات اسلامی قم، چهارم.

۳۴. فخر رازی، محمد بن عمر، ۱۴۲۰ق، **مفاتیح الغیب**، بیروت، دار احیاء التراث العربی، سوم.
۳۵. فراهانی منش، علیرضا، ۱۳۸۱، آزادی از دیدگاه علامه طباطبائی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، دوم.
۳۶. فراهیدی، خلیل بن احمد، ۱۴۰۹ق، **العین**، قم، نشر هجرت، دوم.
۳۷. فیروز آبادی، محمد بن یعقوب، ۱۴۱۵ق، **قاموس المحيط**، بیروت، داراکتب العلمیة.
۳۸. قدردان قراملکی، محمد حسن، ۱۳۸۲، آزادی در فقه و حدود آن، قم، مؤسسه بوستان کتاب قم، اول.
۳۹. قرشی، علی اکبر، ۱۳۷۱، **قاموس قرآن**، تهران، دارالکتب الاسلامیة، ششم.
۴۰. کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۴۰۷ق، **الکافی**، مصحح: علی اکبر غفاری، تهران، دارالکتب الاسلامیة.
۴۱. کیا دربندرسی، علی، ۱۳۹۴، **مدیریت بدن با تأکید بر نگرش اسلامی**، تهران، آل یاسین.
۴۲. لیثی واسطی، علی بن محمد، ۱۳۷۶، **عيون الحكم و الموعظ**، قم، درالحدیث.
۴۳. محمدی ری شهری، محمد، ۱۳۸۶، **دانش نامه عقاید اسلامی**، قم، مؤسسه علمی-فرهنگی دارالحدیث، دوم.
۴۴. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، ۱۴۰۳ق، **بحار الانوار**، تهران، دارالکتب الاسلامی.
۴۵. مرتضوی، حسین بن محمد بن فضل، ۱۳۸۳، **ترجمه مفردات القرآن**، چهارم.
۴۶. مطهری، مرتضی، ۱۳۹۴، آزادگی بندگی، تهران، بینش مطهر.
۴۷. —————، ۱۳۷۸، آزادی معنوی، تهران، صدر، بیست و چهارم.
۴۸. —————، ۱۳۷۵، **پیرامون انقلاب اسلامی**، تهران، صدر، دوازدهم.

۴۹. —————، ۱۳۷۹، **جهاد**، تهران، صدرا، بیست و دوم.
۵۰. —————، بی تا، **خدا در زنگی انسان**، تهران، بینش مطهر.
۵۱. —————، ۱۳۸۵، **مسئله حجاب**، تهران، انتشارات صدرا، شصت و هشتم.
۵۲. مصطفوی، حسن، ۱۴۳۰، **التحقيق فی کلمات القرآن الكريم**، بیروت، دارالکتب العلمیه، سوم.
۵۳. معین، محمد، ۱۳۸۶، **فرهنگ معین**، زرین، سوم.
۵۴. مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۷۴، **تفسیر نمونه**، تهران، دارالکتب الاسلامیه، اول.
۵۵. موسی، حسین یوسف، ۱۴۱۰، **الاصفاح فی فقه اللغة**، قم، مکتب الاعلام الاسلامی، چهارم.
۵۶. میرخندان، حمید، ۱۳۷۸، **حجاب در فرهنگ اسلامی**، تهران، مرکز امور زنان و خانواده نهاد ریاست جمهوری.
۵۷. نیلی پور، مهدی، ۱۳۸۲، **فرهنگ فاطمیه**، اصفهان، مرکز فرهنگی شهید مدرس، دوم.
۵۸. واعظی، منصور، ۱۳۹۲، **عفاف و حجاب**، تهران، کتاب نشر.
- مقاله:
۵۹. ایازی، محمدعلی، ۱۳۸۶، **کرامت انسان و آزادی در قرآن**، بیانات، (مؤسسه معارف اسلامی امام رضا (علیه السلام))، پایگاه مجلات تخصصی نور (نور مگز)، شماره‌ی ۵۳.
۶۰. رسایی، محمد، **اصل آزادی بیان در مکتب قرآن**
۶۱. تعریف و انواع آزادی بیان، مجله پاسدار اسلام، تیر ۱۳۸۴ - شماره ۲۸۳

سایت:

www.rahimpour.ir